

15. Ders (9 Aralık 1988 tarihli ders notu)

Dersin amacı:

1. Medeni halimizi belirtme
- 2.Var- yok ifadelerini kullanma
- 3.İsmi failer

Not: Konuşma dilinde kırmızı harfler okunmaz.

أَنَا مُتَزَوِّجٌ أَيَّ لِي زَوْجَةٌ.
Ene mutezevvicun ey lî zevcetun
Ben evliyim, yani eşim (benim bir hanımım) var.

Yani	Ey	أَيَّ
“Manasına gelir, anlamındadır”	Yağnî	يَعْنِي

وَلِي ابْنٌ وَبِنْتَانِ
Ve lî ibnun (libnun) ve bintâni
Bir oğlum ve iki kızım var.

أَنَا مُتَزَوِّجٌ وَلِي أَوْلَادٌ
Ene mutezevvicun ve lî evlâdun.
Evliyim ve çocuklarım var.

هَلْ لَكَ أَوْلَادٌ يَا خَدِيجَةُ؟
Hel leki evlâdun yâ Hadîce?
Çocukların var mı Hatice?

لَا. لَسْتُ مُتَزَوِّجَةً
La. Lestu mutezevviceten.
Hayır. Evli değilim.

مَا أَنَا مُتَزَوِّجَةٌ
Mâ ene mutezevviceten
Evli değilim.

سَأَلَ الْأُسْتَاذُ : هَلْ لَكَ أَوْلَادٌ يَا خَدِيجَةُ؟
Seele'l-ustâzu: Hel leki evlâdun yâ Hadîce?
Hoca sordu: Çocukların var mı Hatice?

قَالَتْ خَدِيجَةُ: لَا يَا سَيِّدِي؛ مَا أَنَا مُتَزَوِّجَةٌ
Kâlet Hadîce: Lâ yâ seyyidî, mâ ene mutezevviceten
Hatice dedi: Hayır efendim, evli değilim.

مَا لِي ابْنٌ وَلَا بِنْتُ

Mâ lî ibn^{un} velâ bint^{un}

Ne oğlum ne de kızım var.

هَذَا طَالِبٌ جَدِيدٌ وَإِسْمُهُ مُصْطَفَى. إِسْمُ الْمُعَلِّمِ مُصْطَفَى كَذَلِكَ

Hunâ tâlib^{un} cedîd^{un}. Ve'smuhû Mustafa. İsmu'l-muallimⁱ Mustafa kezâlike.

Burada yeni bir öğrenci var ve adı Mustafa. Hocanın adı da Mustafa'dır.

Kelimeler:

Kelime	Kelime	كَلِمَةٌ
Kelimeler	Kelimât	كَلِمَاتٌ
Cümle	Cumle	جُمْلَةٌ
Cümleler	Cumel	جُمَلٌ
Birine soru sordu	Se'ele fulânen suâlen	سَأَلَ فُلَانًا سُؤَالًا

هَذَا سُؤَالُ الْمُدَّرِّسِ

Hâzâ suâlu'l-muderrisi

Bu, öğretmenin sorusu

هَذِهِ الْكَلِمَاتُ جُمْلَةٌ

Hâzihi'l-kelimâtu cumletun

Bu kelimeler, cümledir.

هَتَانِ الْجُمْلَتَانِ جَوَابُ خَدِيجَةَ

Hâtâni'l-cumletâni cevâbu Hadîce

Bu iki cümle, Hatice'nin cevabıdır.

هَذِهِ الْجُمْلَةُ سُؤَالُ الْمُدَّرِّسِ

Hâzihi'l-cumletu suâlu'l-muderrisi

Bu cümle, hocanın sorusudur.

Bazı fiiller

Emir	Mastar	Muzari (Şimdiki zaman)	Mazi (geçmiş zaman)
سَلْ	سُؤَالٌ	يَسْأَلُ	سَأَلَ
Sel	Suâlun	Yes'elu	Seele
Sor	Sormak	Soruyor	Sordu

Emir	Mastar	Muzari (Şimdiki zaman)	Mazi (geçmiş zaman)
أَجِبْ	إِجَابَةٌ	يُجِيبُ	أَجَابَ
Ecib	İcâbetun	Yucîbu	Ecâbe
Karşılık ver	Karşılık vermek	Karşılık veriyor	Karşılık (cevap) verdi

Emir	Mastar	Muzari (Şimdiki zaman)	Mazi (geçmiş zaman)
Bu fiilin emri kullanılmaz.	دِرَايَةٌ	يَدْرِى	دَرَى
	Dirâyetun	Yedrî	Derâ
	Bilmek, anlamak	Biliyor, anlıyor	Bildi, anladı

DİYALOG

سَأَلَ الْمُدْرَسُ أُغُوزَ : هَلْ مُصْطَفَى مُتَزَوِّجٌ يَا أُغُوزُ؟

Se'ele'l-muderrisu Oğuz: Hel Mustafa mutezevvicun yâ Oğuz?

Hoca Oğuz'a sordu: Mustafa evli mi Oğuz?

أَجَابَ أُغُوزُ: لَا أَدْرِي هَلْ هُوَ مُتَزَوِّجٌ يَا سَيِّدِي.

Ecâbe Oğuz: Lâ edrî hel huve mutezevvicun yâ seyyidî

Oğuz cevap verdi: Evli olup olmadığını bilmiyorum efendim.

فَقَالَ الْمُدْرَسُ: سَلْ مُصْطَفَى إِذْنُ (سَلْهُ إِذْنُ)

Fe kâle'l-muderrisu: Sel Mustafa izen (selhu izen)

Bunun üzerine hoca dedi: Öyleyse Mustafa'ya sor (öyleyse ona sor)

فَسَأَلَ أُغُوزُ مُصْطَفَى: هَلْ أَنْتَ مُتَزَوِّجٌ يَا مُصْطَفَى؟

Fe se'ele Oğuz Mustafa: Hel ente mutezevvicun yâ Mustafa?

Oğuz, Mustafa'ya sordu: Mustafa, evli misin?

قَالَ مُصْطَفَى: نَعَمْ أَنَا مُتَزَوِّجٌ

Kâle Mustafa: Neam, ene mutezevvicun

Mustafa: Evet evliyim, dedi.

أُغُوزُ: هَلْ لَكَ أَوْلَادٌ؟

Oğuz: Hel leke evlâdun?

Oğuz (sordu): Çocukların var mı?

مُصْطَفَى: نَعَمْ لِي ابْنٌ صَغِيرٌ

Mustafa: Neam. Li'bnun (lî ibnun) sagîrun

Mustafa (dedi ki) : Evet. Benim küçük bir oğlum var.

أُغُوزُ: مَا إِسْمُ ابْنِكَ يَا مُصْطَفَى؟

Oğuz: Mesmubnike (mâ ismu ibnike) yâ Mustafa?

Oğuz (sordu): Oğlunun adı ne Mustafa?

Not: (ابْنٌ Oğul) anlamındaki kelimenin başındaki hemze harfî, vasıl hemzesidir. Başına başka bir kelime gelince okunmadan geçilir.

إِسْمُ ابْنِي (اِسْمُهُ) عَلِيٌّ

İsmubnî (ismu ibnî) (ismuhu) Aliyyun.

Oğlumun ismi (onun ismi) Ali'dir.

“Soru” kelimesinin zamirlerle kullanımı:

Benim sorum	Suâlî	سُؤَالِي
Senin sorun (karşımızdaki erkek)	Suâluke	سُؤَالُكَ
Senin sorun (karşımızdaki bayan)	Suâlukî	سُؤَالُكِ
Onun (O erkeğin) sorusu	Suâluhû	سُؤَالُهُ
Onun (O bayanın) sorusu	Suâluhâ	سُؤَالُهَا

“Sor” emrinin kişilere göre kullanımı:

Bana sor	Selnî	سَلَّنِي
Bize sor	Selnâ	سَلَّنَا
İkisine sor	Selhumâ	سَلُّهُمَا
Kendine sor	Sel nefseke	سَلِّ نَفْسَكَ
Onlara (o erkeklere sor)	Selhum	سَلُّهُمْ
Onlara (o bayanlara) sor	Selhunne	سَلُّهُنَّ

Bazı kelimelerin zıttı:

قَصِيرٌ ضِدُّ طَوِيلٍ

Kasîr^{un} zıddu tavîlⁱⁿ

Kısa, ^{uzun}un tersidir.

خَفِيفٌ ضِدُّ ثَقِيلٍ

Hafîf^{un} zıddu sakîlⁱⁿ

Hafif, ^{ağır}ın tersidir.

سَمِينٌ ضِدُّ نَحِيفٍ

Semîn^{un} zıddu nahîfⁱⁿ

Şişman, ^{zayıf}ın tersidir.

هَلْ أَنْتِ مُتَزَوِّجَةٌ يَا أَنْيْسَةُ؟

Hel enti mutezevvicet^{un} yâ Enîse?

Enise, evli misin?

فَقَالَتْ أَنْيْسَةُ: لَا. مَا أَنَا مُتَزَوِّجَةٌ

Fe kâlet Enîse: Lâ. Mâ ene mutezevviceten.

Enise : Hayır, ben evli değilim, dedi.

هُنَا طَالِبٌ جَدِيدٌ آخَرُ.

Hunâ tâlibun cedîdun âharu

Burada başka bir yeni (erkek) öğrenci var.

هَلْ تَدْرِيْنَ مَا إِسْمُهُ؟

Hel tadrîne mâ ismuhû? (mesmuhû?)

Adını biliyor musun? (Bu soru, bir bayana sorulmaktadır)

مَا إِسْمُ الطَّالِبِ الْجَدِيدِ؟

Mesmu't-tâlibi'l-cedîdi?

Yeni öğrencinin adı ne?

لَا أَدْرِي مَا إِسْمُهُ يَا سَيِّدِي

Lâ edrî mesmuhû (mâ ismuhû) yâ seyyidî

Adını bilmiyorum efendim.

أَتَدْرِي يَا سُمَيَّةُ مَا إِسْمُهُ؟

E tedrîne yâ Sümeyye mesmuhû?

Sümeyye, onun adını biliyor musun?

Kural: Tam hareket veya tam hareketsizlik bildiren fiillerin ismi failleri, yani onların (فَاعِلٌ Fâilun) kalıbındaki halleri, haber olarak kullanıldığında (İsim cümlesinin ögesi olduğunda) Türkçedeki şimdiki zamanı karşılar.

Ör:

جَلَسَ : (Celese) Oturdu (fiil)

جَالِسٌ : (Câlis) Oturan (İsmi fâil)

هُوَ جَالِسٌ : (Huve câlis) O oturu^{yor} (isim cümlesi, şimdiki zamanla çevrilmiş)

İsmi faillerle ilgili örnekler:

أَنَا ذَاهِبٌ إِلَى أُورْخَانَ
Ene zâhibun ilâ Orhâne
Ben Orhan'a gidiyorum .

هُوَ جَالِسٌ بَيْنَ فَاطِمَةَ وَ عَائِشَةَ
Huve câlisun beyne Fâtîme ve Âişe
O (erkek) Ayşe'yle Fatma arasında oturuyor .

هِيَ جَالِسَةٌ بَيْنَ مِينَةَ وَ آيسُونَ
Hiye câlisetun beyne Mine ve Aysun
O (bayan) Aysun'la Mine arasında oturuyor .

هِيَ جَالِسَةٌ وَرَاءَهُمَا
Hiye câlisetun verâehumâ
O (bayan), ikisinin arkasında oturuyor .

جَلَسَ “Oturdu” fiilinin ismi failinin kişilere göre çekimi:

(iki şekilde çevrilebilir)

O (bir erkek) oturuyor. /Oturan	Câlisun	جَالِسٌ
O (bir bayan) oturuyor. /Oturan	Câlisetun	جَالِسَةٌ
O (erkekler) oturuyorlar. /Oturanlar	Câlisûne	جَالِسُونَ
O (bayanlar) oturuyorlar. /Oturanlar	Câlisatun	جَالِسَاتٌ

ذَهَبَ “Gitti” fiilinin ismi failinin kişilere göre çekimi:

(iki şekilde çevrilebilir)

O (bir erkek) gidiyor. /Giden	Zâhibun	ذَاهِبٌ
O (bir bayan) gidiyor. /Giden	Zâhibetun	ذَاهِبَةٌ
O (erkekler) gidiyorlar. /Gidenler	Zâhibûne	ذَاهِبُونَ
O (bayanlar) gidiyorlar. /Gidenler	Zâhibâtun	ذَاهِبَاتٌ

“Var mı?” sorusunun kullanımı:

هَلْ لِمُرَادٍ أَوْلَادٌ؟
Hel li Murâdin evlâdun?
Murat’ın çocukları var mı?

هَلْ لِفَرِيدٍ أَوْلَادٌ؟

Hel li Ferîd**in** evlâd**un**?

Ferit'in çocukları var mı?

نَعَمْ لَهُ ابْنَانِ وَ بِنْتَانِ

Neam, lehû ibnânî ve bintânî

Evet, onun iki oğlu ve iki kızı var.

هَلْ لِفَرِيدٍ أَقْلَامٌ؟

Hel li Ferîd**in** aklâm**un**?

Ferit'in kalemleri var mı?

هَلْ لَهُ كُتُبٌ؟

Hel lehû kutub**un**?

Onun (o erkeğin) kitapları var mı?

هَلْ لِي أَوْلَادٌ؟

Hel lî evlâd**un**?

Benim çocuklarım var mı?

نَعَمْ لَكَ أَوْلَادٌ

Neam, leke evlâdun

Evet, senin çocukların var. (Bu cümle, bir erkeğe söyleniyor, kadına söylenseydi “leki” dememiz gerekirdi)

لَكَ ابْنٌ وَ بِنْتَانِ

Leke ibnun ve bintâni

Bir oğlun ve iki kızım var. (Bu cümle, bir erkeğe söyleniyor)

لَا أَدْرِي هَلْ لَكَ أَوْلَادٌ

Lâ edrî hel leke evlâdun.

Senin çocuklarının olup olmadığını bilmiyorum.

وَلَكِنْ قُلْتُ لَكُمْ : لِي ابْنٌ وَ بِنْتَانِ

Ve lâkin kultu lekum: Lî ibnun ve bintâni

Ama size bir oğlum ve iki kızım olduğunu söyledim.

هَلْ لِإِسْرَاءَ أُخْتُ يَا يَاسَارُ؟

Hel li Esrâ uhtun yâ Yaşar?

Esra'nın kızkardeşi var mı Yaşar?

كَمْ أُخْتًا لَهَا؟

Kem uhten lehâ?

Onun (o bayanın) kaç kızkardeşi var?

Not: “Kaç?” anlamına gelen soru kelimesinden sonra gelen kelime tekil ve üstünlü olur. Gramerde temyiz adı verilir.

لَهَا؟	أُخْتًا	كَمْ
	Temyiz	Soru kelimesi

كَمْ أَخًا لَكَ؟

Kem ehan leke?

Senin kaç erkek kardeşin var? (Bu soru erkeğe soruluyor)

كَمْ أُخْتًا لَكَ؟

Kem uhtan leke?

Senin kaç kız kardeşin var? (Bu soru erkeğe soruluyor)

كَمْ كِتَابًا لَكَ؟

Kem kitâben leke?

Kaç kitabın var? (Bu soru erkeğe soruluyor)

كَمْ قَلَمًا لِسَلْمَى؟

Kem kalemen li Selmâ?

Selma'nın kaç kalemi var?

كَمْ صَدِيقًا لِأُورْخَانَ هُنَا؟

Kem sadîkan li Orhan hunâ?

Orhan'ın burada kaç arkadaşı var?

كَمْ بَيْتًا لِأَحْمَدَ؟

Kem beyten li Ahmed?

Ahmet'in kaç evi var?

لَهُ بَيْتٌ وَاحِدٌ

Lehû beytun vâhidun

Onun (o erkeğin) bir evi var.

DİYALOG

إِيَادُ

أَهْلًا يَا سَيِّدِي. هَلْ أَنْتَ أَبُو مَازِنٍ؟

Ehlen yâ seyyidî. Hel ente ebû Mâzinin?

Merhaba efendim. Siz Mazin'in babası mısınız?

السَّيِّدُ فَرِيدُ

أَهْلًا يَا بُنَيَّ. نَعَمْ أَنَا أَبُوهُ

Ehlen yâ buneyye. Neam ene ebûhû

Merhaba çocuğum. Evet, ben onun babasıyım.

إِيَادُ

إِذْنُ أَنْتَ أَبُو وَدَادَ كَذَلِكَ

İzen ente ebû Vidâe kezâlike

Öyleyse siz Vidad'ın da babasısınız.

Ferit Bey السَّيِّدُ فَرِيدُ

أَجَلٌ. وَلِي ابْنٌ آخَرُ وَبِنْتُ أُخْرَى.

Ecel. Ve lî ibn^{un} âhar^u ve bint^{un} uhrâ

Evet. Bir oğlum ve bir kızım daha var.

Kural: Baba (Eb: أَبٌ) kelimesi tamlamanın ilk kelimesi iken ve cümlede özneyken sonuna vav eklenir.

Ör:

Bir baba	Eb (Yalın halde)	أَبٌ
Çocuğun babası	Ebu'l-veledi (Tamlama)	أَبُو الْوَلَدِ

Kaynak: İstanbul Üniversitesi emekli okutmanı Mustafa Seçkin'in derslerinde tuttuğum notlardan derlemedir. Mustafa Seçkin hakkında bilgi için tıklayınız:

http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/dogudilleri/emektar_hocalar.htm

<http://www.istanbuldakianadolu.com/istanbul/fethi-gemuhluoglunu-mustafa-seckinle-tanimak/>

Hazırlayan: Enise Sema Gonca

Haziran - 2011

araphocam@yahoo.com

Tüm dosyalar için tıklayın:

<http://www.materyal.org.tr/arapca/dosyalar.php?uk=380000>